

KONKURENTSIAMET

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium

Teie: 31.12.2025 nr 8-1/10385-1

Meie: 28.01.2026 nr 1-7/2026/26-001-2

Kiri edastatud digitaalselt aadressil: info@justdigi.ee

Arvamuse avaldamine eelnõu "Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus" kohta

Austatud minister

Konkurentsiamet toetab eelnõu eesmärki täpsustada ametiprivileegide kaitset süüteomenetluses, kuid esitab olulise muudatusettepaneku eelnõuga lisatava väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 32¹ osas.

Ettepanek on sõnastada eelnõuga lisatav VTMS § 32¹ järgmiselt:

„§ 32¹. Advokaadi ja kaitsja ametiprivileegi tagamine väärteomenetluses Advokaadi või kaitsja ametiprivileegiga hõlmatud teavet sisaldava tõendi kogumise eesmärgil on lubatud menetlustoiminguid teha üksnes neis väärteoasjades, mille esemeks on andmekaitse, rahapesu-, keskkonna-, konkurentsi-, koondumise loata jõustamise-, ebaausa kaubandustava-, energeetika- või ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni-, maksu-, tolli-, korruptsiooni- või riigisaladuse kaitse alane väärtegu.“

Põhjendused

Konkurentsiamet on väärtegude kohtuväline menetleja viie eriseaduse alusel: konkurentsiseadus (KonkS), põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadus (PTEKS), elektrituruseadus (ELTS), maagaasiseadus (MGS) ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus (ÜVVKS).

Eelnõu praegune tekst lubab advokaadi privileegi riivata vaid konkurentsialastes süütegudes, jättes teised valdkonnad menetlusliku kaitseta. Leiame, et see on põhjendamatu alltoodud põhjustel.

Koondumiste kontrolli eriregulatsioon ja õigusselgus

Ehkki koondumiste kontrolli regulatsioon sisaldub konkurentsiseaduses (KonkS 5. peatükk), on see olemuselt preventiivne turustruktuuri kontroll, mis eristub menetluslikult klassikalisest konkurentsijärelevalvest (keelatud kokkulepped ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamine). KonkS § 73⁶ sätestab väärteokoosseisu koondumise loata jõustamise eest, mille eest on juriidilisele isikule ette nähtud märkimisväärne rahatrahv kuni 400 000 eurot.

Koondumise loata jõustamise puhul on kriitiline tõendusteave (nt juhised äritegevuse faktiliseks ühendamiseks, ühiste hinnakirjade kehtestamiseks või tundliku teabe vahetamiseks enne ameti loa saamist) sageli vahetult seotud tehingunõustamisega.

Õigusselguse huvides on hädavajalik koondumiste alane süütegu loetelus eraldi välja tuua. See välistab loodetavasti vaidlused teemal, kas termin „konkurentsialane väärtegu“ hõlmab ka turustruktuuri kontrolli rikkumisi. Arvestades advokaadi rolli koondumise protsessis, muudaks absoluutne ametiprivileeg koondumiste loata jõustamise tuvastamise praktikas võimatuks, kuna kogu asjakohane teave koondatakse nõustaja ja kliendi vahelisse kirjavahetusse.

Rikkumiste raskusaste ja sanktsioonide ühtlustamine

Eelnõu seletuskirja kohaselt on advokaadi privileegi riive lubatud valdkondades, kus karistumäärad on kõrged ja rikkumised ohtlikud ühiskonnale. Konkurentsiseaduses on täna ette nähtud rahatrahv kuni 10 protsenti ettevõtja üleilmsest kogukäibest. Kuigi elektrituruseaduse ja maagaasiseaduse trahvimäärad on hetkel madalamad, on ettevalmistamisel seadusemuudatused, mille eesmärk on ühtlustada energeetikasektori karistumäärad konkurentsioigusega (kuni 10% käibest).

On seadusandlikult ebaotstarbekas luua täna VTMS-i regulatsioon, mis jätab need valdkonnad loetelust välja, et vaid mõne kuu möödudes (sanktsioonireformi jõustumisel) hakata seadust uuesti muutma. Menetluslik uurimisvõimekus peab olema tagatud ennetavalt ja süsteemselt, arvestades nende rikkumiste tegelikku ohtu majanduskeskkonnale.

REMIT-määruse rikkumiste eripära (energeetika)

Energeetikasektoris (ELTS ja MGS) menetleb amet turumanipulatsioone ja siseteabe väärkasutust (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2011 määrus (EL) nr 1227/2011 energia hulгимүүгитuru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta ehk n-õ REMIT). Need rikkumised on olemuselt sarnased väärtpaberituru kuritegudega. Tegemist on ülikeerukate skeemidega, kus juriidilisi nõustajaid võidakse teadlikult või tahtmatult kasutada "õiguslike kattevarjude" loomiseks turumanipulatsioonidele. Ilma võimaluseta kontrollida kahtlustatava ja tema nõustaja vahelist teabevahetust, võib selliste rikkumiste tuvastamine olla võimatu.

Ebaausad kaubandustavad ja juriidiline surve (PTEKS)

Põllumajandustoodete tarneahelas toime pandavad ebaausad kaubandustavad on olemuselt väga lähedased konkurentsioiguse rikkumistele. Praktikas disainitakse tarnijatele suunatud ebaseaduslikku survet sageli just juriidiliste nõustajate abil, et anda rikkumisele näiline seaduslik vorm. Kui selline teave näiteks kirjavahetuse näol jääb absoluutse ametiprivileegi

taha, ei ole ametil võimalik tuvastada väärteo toimepanemist.

Loomulike monopolide ja elutähtsate teenuste kaitse (ÜVVKS, ELTS, MGS)

Erinevalt tavapärasest ettevõtlusest tegutsevad energeetika- ja vee-ettevõtjad loomuliku monopoli tingimustes elutähtsa teenuse osutajatena. Nendes sektorites toime pandavad väärted (nt ebaseaduslik hinnakujundus või tururegulatsiooni eiramine) mõjutavad vahetult ja laiaulatuslikult kõiki Eesti tarbijaid ja riigi majandusjulgeolekut. Sisult on tegemist turgu valitseva seisundi kuritarvitustega. Riigi huvi kaitsta tarbijat monopolide kuritarvituste eest on nendes valdkondades samaväärne huviga avastada kartellikokkuleppeid.

Kohtulik kontroll ja proportsionaalsus

Rõhutame, et Konkurentsiamet ei taotle piiramatut juurdepääsu advokaadi kutsesaladusele. Eelnõukohane KrMS § 91² sätestab ammendavad garantiid: vajalik on eeluurimiskohtuniku põhistatud luba ning andmete eraldamise juures peab viibima Eesti Advokatuuri esindaja. Need nõuded on piisavad, et tagada isikute põhiõiguste kaitse ka reguleeritud sektorite väärteomenetluses.

Meie soovitud täiendus tagab Konkurentsiametile kui kohtuvälisele menetlejale ühetaolised ja efektiivsed vahendid kõigis tema pädevusse kuuluvates kriitilistes majandusvaldkondades, kus rikkumiste ühiskondlik mõju on väga suur.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
peadirektor

Piret Lohu
Piret.Lohu@konkurentsiamet.ee